

AALBORGHUS GYMNASIUM

Historiefagets metoder

En kort introduktion

Indhold

1) Hvor og hvornår skal du italesætte metoder i din SRP?	2
2) Metoderne i historie	3
<i>Historiske kilder vs. Historiske fremstillinger</i>	5
<i>Levn vs. beretninger</i>	5
<i>Opdeling af beretninger</i>	7
<i>Opdeling af beretninger, forsat</i>	7
<i>Kildens tendens</i>	8

1) Hvor og hvornår skal du italesætte metoder i din SRP?

En vigtig del af din SRP er, at du skal gøre dig overvejelser om de faglige metoder, du har brugt i besvarelsen af opgaven. Det vil sige, at du skal gøre dig tanker om, hvordan de forskellige faglige værktøjer bidrager i din opgavebesvarelse. Det er et af de faglige mål, du bliver bedømt på til eksamen.

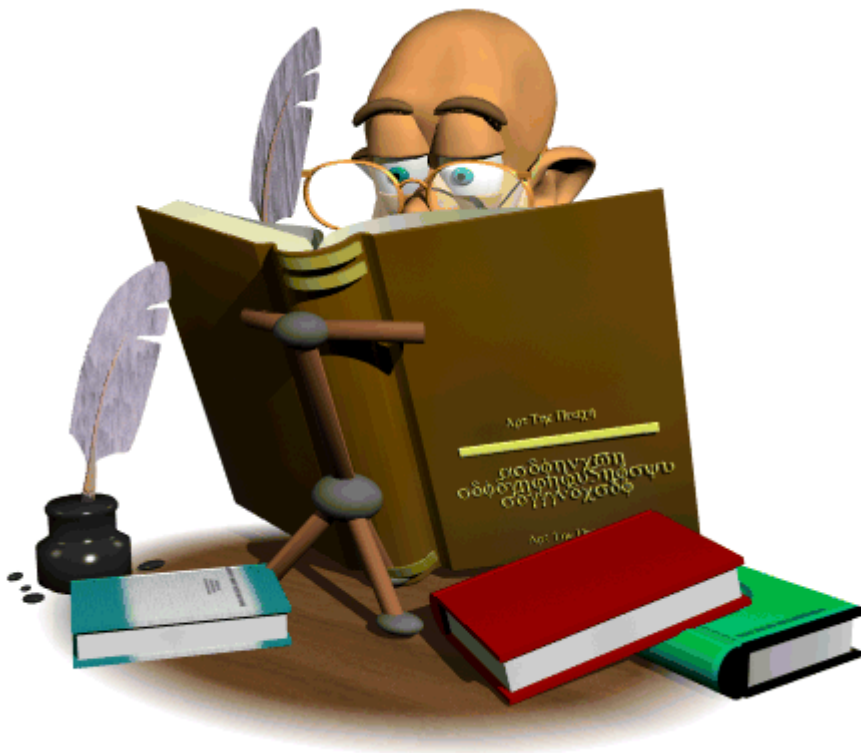
Metodeovervejelser skal indgå følgende steder:

- 1) I din problemformulering: Her skal du beskrive, hvilke metoder, du forestiller dig, er relevante for at besvare dit hovedspørgsmål og underspørgsmål. Se mere om problemformuleringen her: <http://aalborghus.dk/stx/akademisk-skrivning/5-skrivedag/>
 - 2) I din SRP: I sidste del af din indledning (det der på Skrivetag 4 kaldes OVERBLIK) bør du præsentere, hvilke metoder og materialer der benyttes i opgaven. Se mere om indledningen her: <http://aalborghus.dk/stx/akademisk-skrivning/4-skrivedag/>
 - 3) Til den mundtlige eksamen: Metode og videnskabsteori skal både være en del af det ca. 10-minutter lange oplæg, du skal holde i starten af eksaminationen, og den efterfølgende samtale med eksaminator og censor. En rigtig god tilgang til at tale om metode og videnskabsteori er den Videnskabelige Basismodel, du blev introduceret for på Skrivetag 6: <http://aalborghus.dk/stx/akademisk-skrivning/6-skrivedag/>
- Alle kravene til det mundtlige oplæg findes her: http://aalborghus.dk/wp-content/uploads/2020/01/SRP-Det-mundtlige-opl%C3%A6gs-struktur-og-indhold_2020.pdf
 - Alle kravene til den skriftlige opgave findes her: http://aalborghus.dk/wp-content/uploads/2020/01/SRP-Den-skriftlige-opgaves-struktur-og-indhold_2020.pdf

På de følgende sider præsenteres kort nogle af de væsentligste metoder i historie. Dette er tænkt som inspiration og kan altså ikke stå i stedet for dybdegående vejledning, så sørg altid for at få diskuteret metoder med dine vejledere.

2) Metoderne i historie

I historie arbejder man med materiale, der kan fortælle os noget om den tidsperiode og det problemfelt, som man ønsker at vide noget mere om. Det er i historie ikke muligt direkte at iagttage sit emne. Den fortidige udvikling kan kun studeres gennem de spor og efterladenskaber (kilder) fra fortiden, som findes i nutiden. Den fortidige virkelighed har altså sat sig spor i form af kilder, og det er dette kildemateriale, historikeren må bearbejde for at få kendskab til den fortidige virkelighed. Her følger en beskrivelse af, hvilke metoder en historiker benytter sig af i sit arbejde med historiske kilder – samt hvilke overvejelser en historiker kan gøre sig.

Metoder:

- Materiale-/kildekritik:
 - Genre- og ophavsbestemmelse (vurdere om man kan stole på oplysningerne)
 - Spørgsmål man kan stille:
 - Hvad er det for en kildetype? (levn eller beretning – se nærmere senere i folderen)
 - Hvem er afsender?
 - Hvornår er kilden fra?
 - Er det en primær eller en sekundær kilde? (se nærmere senere i folderen)
 - Er det en første- eller andenhåndskilde? (se nærmere senere i folderen)
 - Hvem har oprindeligt været modtager?
 - Hvad er forfatterens formål med kilden?
 - Har kilden en tendens? (se nærmere senere i folderen)

- Tekstanalyse:
 - Anvende et relevant begrebsapparat til at undersøge og sammenligne budskaber, holdninger, argumentation
 - Spørgsmål man kan stille:
 - Hvad står der i kilden? Opdel evt. kilden i hovedpunkter og find de væsentligste pointer
 - Hvordan er sprogbrugen? Bruges der særligt positive eller negative vendinger?

- Dokumentation:
 - Kunne underbygge forskellige synspunkter, påstande og udsagn og kunne falsificere (dvs. bevise at noget er falsk) og verificere (dvs. bevise at noget er sandt) disse.
 - Spørgsmål man kan stille:
 - Hvilke historiske begivenheder eller tilstande kan kilden belyse?

- Modeller, skemaer og statistik:
 - Anvende modeller og kunne aflæse tabeller og generalisere (Her skal man også nogle gange være materialekritisk) (Modeller osv. kan ligesom tekster bruges til at dokumentere)

- Undersøgelsermetoder:
 - Kunne gennemføre et interview, udarbejde spørgeskemaer, arbejde kvantitativt og kvalitativt (samfundsfaglig metode)

Historiske kilder vs. Historiske fremstillinger

A: En historisk kilde* kan være Jellingestenen, en pilespids, et brev skrevet af Julius Cæsar, en nazistisk propagandaplakat fra 1940'erne, et maleri fra renæssancen, eller en beretning om noget fra fortiden skrevet i fortiden (oftest senere end den begivenhed der berettes om).

B: En historisk fremstilling er det vi fx læser i historiebøgerne. Denne teksttype er en fremstilling, der beskriver og evt. analyserer fortiden og ikke noget, der stammer fra fortiden. En historisk fremstilling er en tolkning af kilder og andre fremstillinger. Museumsudstillinger, biografier og historiske romaner er andre eksempler på historiske fremstillinger. Historiske fremstillinger er nødvendige, når man arbejder med kilder. Kilder taler sjældent af sig selv, og en historiske fremstilling kan hjælpe med at belyse, hvilke forhold i fortiden, en kilden kan tænkes at sige noget om.

I modsætning til brug af kilder, hvor vi helst vil have kilder så tæt på den tidsperiode, vi arbejder med, er vi mest interesserede i at få så nye fremstillinger som muligt. Når vi anvender en fremstilling, er det nemlig en fordel, at den er skrevet mange år efter det, som den beskriver, fordi kildegrundlaget således er mere mangfoldigt.

(En historisk fremstilling *kan* benyttes som en historisk kilde, fx hvis vi har at gøre med en historiebog fra det kommunistiske Sovjet (Rusland) fra 1960'erne. En sådan historiebog kan betragtes som en kilde fra fortiden, idet den kan fortælle noget om kommunistiske værdier og verdensanskuelser.)

Levn vs. beretninger

* Indenfor *den historiske kilde* taler vi om to typer slutninger (to typer tekster):

A: *Levnsslutning* – Et levn er noget, der kommer direkte fra fortiden, fx en pilespids, en sang af Beatles, en tale af en politiker.

Når vi stiller spørgsmål til **den situation, kilden blev til i og som den er en del af**, anvendes den som **levn**. Der er ikke skudt et led ind imellem os og fortiden som ved beretninger - kilden ER fortiden - og vi kan heller ikke stille de samme spørgsmål til kilden, som vi gør, når vi anvender den som beretning.

B: *Beretningslutning* – En beretning er en kilde skrevet/malet/filmatiseret/etc. i fortiden, der fortæller om noget fra en tidligere fortid.

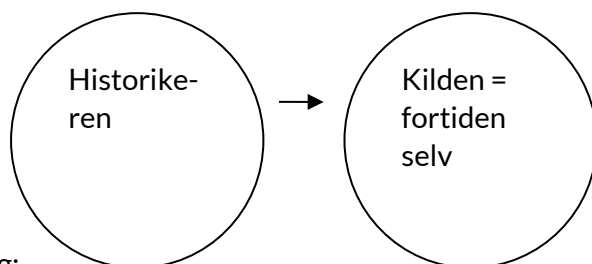
Hvis kilden anvendes som **beretning** skal man huske på, at der er skubbet en eller flere personer ind imellem det emne kilden omhandler og læseren. (Dette gælder selvsagt også, når vi læser historiske fremstillinger). Konsekvensen af dette er, at når kilden anvendes som beretning, må man overveje, om kilden er **førstehånds-** eller **andenhånds** i forhold til det, der omtales i den. Her kan svarene på spørgsmålene om ophavssituationen inddrages (kildekritik).

Har vi flere kilder til samme emne må vi også interessere os for deres ophavssituation og vurdere hvilke(n) kilde(r), der kommer tættest på i tid og sted i forhold til den det emne, den/de omhandler.

Endvidere må det undersøges om de er indbyrdes afhængige af hinanden. Her bruger vi distinktionen **primær eller sekundær**.

Endvidere bør man tage stilling til om den har en bestemt **tendens** i den måde den anskuer sit emne på.

Levnslutning:

Beretningslutning:

Opdeling af beretninger

Primær kilde:

Den bevarede kilde, der ligger tættest på begivenheden.

Sekundær kilde:

En kilde, der har sine oplysninger fra en kilde, vi i forvejen kender.

Eksempel på primær og sekundær kilde:

-----X-----X-----X-----X-----
Slaget på Kolberger Heide 1. Juli 1644. Christian IV beretter om slaget i breve. Ludvig Holberg om slaget i sin Danmarkshistorie. Palle Lauring i sin historiebog.

- Christian IV er primær, da han er tættest på begivenheden (også øjenvidne).
- Holberg, der er født i 1684 – 40 år efter slaget – kan kun have fået sin viden ved at kigge i Christian IV's breve.
- Holberg kan umuligt vide mere, end vi selv kan få at vide ved at kigge i de selv-samme breve.

Derved bliver Holberg sekundær. MEN!

- **Rigsarkiver brænder!** Christian IV's breve og andre øjenvidneberetninger fra slaget går tabt!
- Hvilken betydning har det for vor kildeklassifikation?
- **Holberg rykker op og bliver primær kilde**, da han nu er den *bevarede* kilde, der er tættest på begivenheden – uanset at han først fødes 40 år efter slaget.

Primær = tættest bevarede kilde.

Opdeling af beretninger, forsat

1.håndskilde:

- Forfatteren har selv oplevet de begivenheder, som han beskriver (øjenvidne).

2.håndskilde:

- Forfatteren har ikke selv oplevet de begivenheder, han beskriver, men har hørt om dem fra andre.

Hvorfor er det vigtigt at skelne imellem disse begreber?

Konklusion:

- Jo flere led, en historie har været igennem, jo større chancer er der for misforståelser, for-drejninger og tab af detaljer undervejs.
- Det er ikke anderledes med historiske kilder. Vi må klassificere og vurdere for at finde frem til dem, der bedst belyser "sandheden" (= kildekritikken).

Kan en primær kilde være en 1. håndskilde? *Ja, Christian IV var vidne.*

Kan en primær kilde være en 2. håndskilde? *Ja, når Holberg bliver primær.*

Kan en sekundær kilde være en 1. håndskilde? *Nej, en sekundær kilde har altid sin viden fra en anden kilde.*

Kan en sekundær kilde være en 2. håndskilde? *Ja, Holberg er begge dele.*

Kildens tendens

- Begrebet tendens er et vigtigt begreb i historieundervisningen. At en kilde har en tendens eller er tendentiøs betyder, at kilden er præget af bestemte synspunkter. Tendensen viser sig i værdiladede ord eller forklaringer eller ved at udelade bestemte begivenheder. Man skal være meget opmærksom på, hvem der er afsenderen, og hvad formålet med kilden er. Uden at vide dette kan man ikke afgøre, om kilden har tendens. Tendens er altså et af de centrale kildekritiske begreber. En grundig undersøgelse af kildens tendens kræver viden om den historiske sammenhæng, analyse af synsvinkler og sprog og sammenligning med andre kilder (dvs. at kildekritik, tekstanalyse og dokumentation benyttes. Se først i folderen¹).
- At en kilde er tendentiøs, gør den ikke i sig selv til en dårlig kilde, det afhænger helt af, hvad vi gerne vil vide! Hvis vi interesserer os for en konkret begivenhed, kan en tendentiøs kilde være problematisk. Den sætter måske nogle aktører i et særligt dårligt lys, den udelader måske

¹ Side 1 viser en lidt firkantet og kunstig opdeling af fagets metoder. Især de tre første metoder overlapper og hænger næsten altid sammen.

begivenheder, der ikke passer ind i synspunktet osv. Hvis det derimod er en persons synspunkt, sympatier, ideologi eller lignende, der interesserer os, vil tendensen omvendt være lige præcis, hvad vi leder efter.

- Alle tekster har en eller anden form for tendens. Forfatteren ser begivenhederne på en baggrund, som han/hun selv har (fx fremstillede russiske historieskolebøger fra 1960'erne Anden Verdenskrig og USA's udenrigspolitik efter krigen på en helt anden måde end amerikanske historieskolebøger fra 60'erne gjorde det – og omvendt).
- Spørgsmål man kan stille, kunne være:
 - Angiver forfatteren en speciel hensigt?
 - Undersøg sprogbrugen, fx forfatterens brug af adjektiver (tillægsord)
 - Viser han/hun sympati eller antipati for bestemte personer?
 - Er han repræsentativ for en gruppe, eller repræsenterer han/hun kun sig selv / egne holdninger?
 - Er den foreliggende tekst, den eneste der omhandler den problemstilling, den behandler? Hvis der er flere: Er der overensstemmelse mellem dem eller modsætninger? I givet fald: Hvor? Hvorfor?

Når man undersøger kildens tendens, kan man bruge en model, I sikkert kender fra andre fag:

